

Шевчук Дмитро Борисович,
студент Навчально-наукового інституту
заочного навчання та підвищення кваліфікації

Науковий керівник – доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
кандидат філологічних наук, доцент

Кізіль Марина Анатоліївна

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ЩОДО ПОНЯТТЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЮРИСТА

Для того, щоб справляти ефективний мовленнєвий вплив на адресата і таким чином досягати поставленої мети й зберігати комунікативну рівновагу, кваліфікованому працівнику необхідно постійно і наполегливо поліпшувати свою комунікативну грамотність, а саме володіння сукупністю знань, умінь і навичок, що уможливають успішну і толерантну мовну комунікацію в стандартних комунікативних ситуаціях в усній та писемній формах.

Питання комунікації в правовій діяльності розглядалися у працях таких науковців, як В. Андросюк, Л. Казміренко, Я. Кондратьєв, В. Васильєв, М. Костецький та ін. Приділяючи значну увагу психологічному забезпеченню професійної підготовки правників, науковці все ж не розглядають комунікативну культуру як безпосередній і досить важливий чинник професіоналізації. На наш погляд більше уваги приділяється оволодінню базовими знаннями, засвоєнню й пізнанню елементарних поняттєвих категорій.

Ф. Бацевич визначає комунікабельність як володіння соціальним аспектом мовленнєвого контакту (дотримання у спілкуванні соціальних норм, володіння комунікативною компетенцією тощо); використання цих знань і умінь з метою досягти запланованого перлокутивного (посилувального) ефекту [1, с. 112].

Компетенція (з лат. *competentia* – належність по праву) комунікативна – сукупність знань та умінь учасників інтеракції спілкування в різноманітних умовах (ситуаціях) з різними комунікантами; набір комунікативних стратегій разом із володінням комунікативними правилами, максимами, постулатами і конвенціями спілкування.

Компетенція мовна – знання учасниками комунікації мови (мовного коду), передусім правил, за якими породжуються правильні мовні конструкції та повідомлення, здійснюється їх трансформація.

Окрім цих термінів, контекстуально доцільними для розкриття значущості комунікативної компетентності особистості, професіонала-правника,

який прагне бути висококваліфікованим комунікатором (а це конче потрібне для кожного юриста-практика), доцільно оперувати ще низкою інших. Ці терміни інтерпретуються у навчальних посібниках з комунікативної лінгвістики, психолінгвістики, з основ теорії мовної комунікації та ін. Всі типи комунікації, в яких проявляються комунікативні уміння й навички, рівень комунікативного розвитку комунікантів, можливості їх професійної й міжособистісної взаємодії, великою мірою узалеженні від комунікативної компетенції учасників спілкування.

Актуальність дослідження комунікативної компетенції юриста зумовлена невпинним зростанням у сучасних соціокультурних умовах значущості, володінням сукупністю знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування передусім у діяльності правника-практика. У зв'язку з цим перед суспільством постала нагальна потреба у випереджальній освіті й безперервному професійному та комунікативному розвитку особистості. Задоволення цієї потреби пов'язане із впровадженням в освітній простір компетентісно спрямованого підходу, що є концептуальним орієнтиром у визначенні змісту й форм організації навчання, у тому числі, навчання спілкуванню.

Комунікативний напрямок підходу до становлення комунікативно компетентної особистості передбачає вироблення відповідних вмінь і навичок, розвиток культури спілкування, комунікативну творчість, що мають ґрунтуватися на перевірених практикою взаємодії наукових знаннях. Здобутий особистістю у навчальній та міжособистісній взаємодії психологічний інструмент комунікації забезпечує її зв'язок із соціумом і виконання професійних завдань.

Проведені ученими дослідження показали, що усвідомлення особистістю належності до співтовариства професіоналів є результатом тривалого і складного соціокомунікативного процесу, який поєднує фахову соціалізацію і розвиток самосвідомості, спрямований на вдосконалення передусім комунікативної компетентності як інструмента професійного зростання. Удосконалення комунікативної компетентності ґрунтується передусім на розумінні сутності цього феномена, а також на особистісному ставленні до професії та ціннісних орієнтаціях фахівця у сфері професійно-комунікативної діяльності, що виявляється у характері, способах і засобах професійної взаємодії.

Доктор психологічних наук О. Корніяка вважає, що важливо розкрити зміст поняття комунікативної компетентності на підставі результатів теоретико-експериментального дослідження, які провела вона та її колеги, а також обґрунтувати методичні рекомендації з оптимізації її розвитку. Психологічне дослідження дало змогу розглядати комунікативну компетентність як складно організоване, внутрішньо суперечливе поєднання комунікативних знань і вмінь, що відображають цілі та результати здійснюваної суб'єктом спілкування комунікативної діяльності.

О.Л. Чорнобай у дослідженні комунікативної компетентності про-

аналізовано в контексті реалізації за її допомогою трьох основних функцій: комунікативної, перцептивної й інтерактивної – у процесі діяльності й спілкування особистості. Здійснення цих функцій у ході міжособистісної взаємодії потребує володіння фахівцем сукупністю відповідних вмінь. Передусім це ті вміння, які спрямовані на встановлення емоційно насиченого комунікативного контакту з партнером, налагодження взаємин із співрозмовником, забезпечення діалогічності у міжособистісній взаємодії, спрямованості на партнера як на мету спілкування, контроль за комунікативною поведінкою, а також на вироблення вміння слухати і володіння ефективною тактикою переконання іншої людини, вміння розв'язувати конфлікти та ін. Усі ці вміння, що мають на меті організацію і регулювання взаємодії та взаємовпливу і досягнення взаєморозуміння, об'єднує інтерактивна здатність фахівця [2, с. 241].

Отже, виходячи із зазначеного вище, ми можемо зробити висновок щодо важливості розвитку комунікативно-мовленнєвої здатності – особливо вміння невербального спілкування, що забезпечує експресивність і природну виразність поведінки фахівця. Майбутній правник, який усвідомлює важливість охарактеризованих чинників оптимізації розвитку його комунікативної компетентності й кожного з її основних компонентів, має відповідально ставитися до особистісного і професійно-комунікативного самовдосконалення як майбутнього фахівця. У цьому зв'язку слід постійно дбати про поглиблення своїх комунікативних мотивів і потреб, про розвиток ціннісної сфери, про стабілізацію професійної спрямованості, про самоорганізацію в діяльній сфері спілкуванні та виховання морально-комунікативних якостей.

Усе це сприятиме такому фахівцеві у набутті належного рівня комунікативного професіоналізму.

---

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжнародної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.

2. Чорнобай О. Л. Розвиток комунікативної компетентності юриста на етапах його професійного становлення / О. Л. Чорнобай // Психолінгвістика. – 2015. – Вип. 10. – С. 241-246.